

Доповідь Голови Вищого господарського суду України на пленумі 25.02.2016 р.

Шановні колеги та запрошені!

Щиро вітаю вас на звітному Пленумі Вищого господарського суду України, присвяченому підведенню підсумків роботи господарських судів України за 2015 рік та визначенню перспективи їх роботи на 2016 рік.

Минулий рік характеризується низкою реформ та законодавчих змін, безпосередньо пов'язаних з діяльністю господарських судів, зокрема реалізація законів «Про очищення влади» та «Про право на справедливий суд», зміна порядку вирішення питання про допуск справи до провадження у Верховному Суді України та розширення повноважень Верховного Суду України щодо перегляду рішень Вищого господарського суду України, а також прийняття Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо сплати судового збору».

Проголошені деякими особами наміри ліквідувати, «підірвати», дискредитувати систему господарських судів лише виявили те, що має здорову підтримку серед правників та в реальному секторі економіки.

Нападки щодо скасування Господарського кодексу України також є не що інше як спроба підірвати економіку держави. Я скажу словами одного із молодих науковців: «Якщо вчасно не зупинити хибну ініціативу скасування Господарського кодексу України, то ми можемо стати свідками знищення держави остаточно. Адже, насамперед, постраждають державний та комунальний сектори економіки, оскільки лише в Господарському кодексі закріплені основи правового регулювання відносин в цих секторах. У підсумку нестабільність у правовому регулюванні економіки стане реальною загрозою національній безпеці України».

Незважаючи на певну соціально-політичну нестабільність у нашій державі основними пріоритетними завданнями для її економіки є покращення інвестиційного, банківського та бізнес-клімату, максимальне використання всього потенціалу вітчизняної промисловості та сільського господарства, подолання

енергетичної залежності, зміцнення внутрішнього ринку. Забезпечення таких положень на державному рівні неможливе без участі судової системи, зокрема господарських судів.

Пріоритетними завданнями залишаються забезпечення доступності правосуддя, скорочення фактичних строків розгляду справ, формування єдиної та однозначної судової практики. Водночас якість відправлення правосуддя значною мірою залежить від уміння організувати роботу кожного окремого суду.

Серед загалу проблем відрадіним є відновлення роботи господарських судів Луганської та Донецької областей, а також Донецького апеляційного господарського суду.

Працюючи в режимі постійних реформвань, господарські суди у 2015 році здійснювали якісний розгляд справ, забезпечуючи встановлення правової дисципліни між господарюючими суб'єктами. Вивчаючи та узагальнюючи судову практику, надавали методичну допомогу та рекомендаційні роз'яснення з питань застосування законодавства під час розгляду справ господарської юрисдикції судам нижчого рівня.

Дозвольте детальніше зупинитися на результатах роботи системи господарських судів України у 2015 році.

Так, на розгляд місцевих господарських судів у 2015 році надійшло 229,6 тис. звернень суб'єктів господарювання для вирішення господарських спорів, що на 1,3% більше, ніж у 2014 році (226,7 тис.).

Знаходилося на розгляді господарських судів 266,5 тис. звернень у господарських спорах, що на 2% менше, ніж у 2014 році (271,9 тис.).

При цьому кількість справ, що перебувала на розгляді господарських судів зменшилась на 7,3%, до 137,1 тис., із 147,8 тис. у 2014 році.

Місцевими господарськими судами розглянуто 223,9 тис. звернень суб'єктів господарювання, що менше (на 1,2%), ніж у 2014 році (226,6 тис.), або 97,5% від тих, що надійшли для розгляду.

Із числа розглянутих вирішено спірні питання по суті майже в 190 тис. зверненнях.

Водночас протягом звітнього періоду в результаті розгляду господарськими судами звернень суб'єктів господарювання прийнято 201,9 тис. судових рішень, що на 3,1% менше, ніж у 2014 році, коли їх кількість складала 208,3 тис.

Найбільшу кількість таких звернень, як і в попередні звітні періоди, розглянуто господарськими судами міста Києва (39,3 тис.), Харківської (28,7 тис.) та Дніпропетровської (27,8 тис.) областей.

Найменшу їх кількість розглянуто господарськими судами Закарпатської (2,4 тис.), Чернігівської (2,5 тис.) та Чернівецької (2,5 тис.) областей.

Протягом 2015 року збільшилась на 1,8% до 29,9 тис. кількість позовів, не прийнятих до розгляду із 29,3 тис. у 2014 році та повернуто позивачам 21,2% від тих, що надійшли в місцеві господарські суди.

У більшості випадків суди повертали без розгляду позовні заяви з підстав ненадання позивачами доказів сплати судового збору у встановленому порядку та розмірі, що пояснюється зміною законодавства щодо сплати судового збору та реквізитів рахунків для сплати судового збору та недосконалістю роботи юридичних служб підприємств (як приватних, так і державних), адвокатів та представників учасників судового процесу з підготовки документів щодо якості оформлення звернень у господарських спорах.

Упродовж 2015 року зменшилась на 3,3% до 110,7 тис. кількість справ, порушених провадженням, із 114,5 тис. у 2014 році.

Кількість розглянутих господарськими судами справ зменшилась на 4,5%, до 111,2 тис. із 116,5 тис. у 2014 році у зв'язку з неможливістю здійснення правосуддя господарськими судами Донецької та Луганської областей, розташованих в районі проведення антитерористичної операції, де справи розглядались лише в другій половині 2015 року, та зменшенням штатної кількості діючих суддів, у яких закінчився термін повноважень.

Ще раз зазначу, що належне потрібно від-

дати керівництву та суддям господарських судів Донецької та Луганської областей, які в таких умовах спрямували максимум зусиль на відновлення роботи судів і в стислі строки змогли облаштуватися на нових місцях та продовжили здійснювати правосуддя.

Залишок нерозглянутих справ місцевими судами на кінець звітнього періоду склав 25,9 тис, майже як і торік, або 18,9% від тих, що перебували на розгляді (2014 рік – 17,5%).

Сума коштів, заявлених до стягнення у судовому порядку протягом 2015 року збільшилась вдвічі, до 382 млрд грн із 183,3 млрд грн у 2014 році.

За результатами судового розгляду присуджено до стягнення на користь суб'єктів економічних правовідносин близько 231 млрд грн, тоді як у 2014 році було присуджено 109,6 млрд грн, що більше, ніж вдвічі.

За наслідками судового розгляду задоволено 60,4% від заявлених позивачами коштів, тоді як у попередньому звітньому періоді цей показник становив 59,8%.

До Державного бюджету України та державних цільових фондів за судовими рішеннями прямо або опосередковано спрямовано 811 млн грн.

Сума штрафних санкцій, застосованих до учасників господарських правовідносин за невиконання вимог Господарського процесуального кодексу України та стягнутих до Державного бюджету України, склала 187 тис. грн; за невиконання або неналежне виконання господарських зобов'язань збільшилась до 27,4 млрд грн (із 6,6 млрд грн у 2014 році).

До спеціального фонду Державного бюджету України за розгляд справ господарськими судами у 2015 році сплачено судовий збір у розмірі 569,8 млн грн, що на 33,7% більше, ніж у 2014 році, сума якого складала 426,2 млн грн.

Структурний аналіз результатів розгляду основних категорій господарських справ протягом 2015 року характеризується такими основними показниками.

Найбільше – 58,3% – розглянуто справ із майнових спорів, що виникають при вико-

нанні господарських договорів, та з інших підстав, або в абсолютних числах – 64,9 тис., їх кількість збільшилась (на 7,1%) порівняно з 2014 роком, за результатами розгляду яких 74,9% або у 48,6 тис. справах прийнято судові рішення, якими позовні вимоги визнано обґрунтованими, та задоволені повністю або частково.

Серед справ майнової категорії близько половини – 30,1 тис. – пов'язано з розрахунками за поставлену продукцію, товари, послуги, з яких більше чверті, або 6,4 тис. справ, стосуються стягнення заборгованості з оплати вартості спожитих енергоносіїв.

У зв'язку з несвоєчасними розрахунками за спожиті і неоплачені газ, електроенергію та вугілля господарськими судами було призначено до стягнення 31,9 млрд грн або 61,4% від заявлених грошових вимог.

Для вирішення усіх питань, що виникають при розгляді даної категорії спорів, у Вищому господарському суді України проведено узагальнення, за результатами якого підготовлено довідку, розглянуту та затверджену Пленумом Вищого господарського суду України.

Таким чином, господарськими судами забезпечується правовий захист суб'єктів господарювання в паливно-енергетичному комплексі країни, що сприяє його належному функціонуванню.

За підсумками поточного звіту значно збільшилась кількість розглянутих майнових справ, зокрема при вирішенні спорів, пов'язаних із договорами банківської діяльності, – в 2,4 разу, зовнішньоекономічної діяльності – в 2,2 разу, обігу цінних паперів – у 1,7, разу, зберігання на 25,7%, лізингу на 24,7%, будівельного підряду на 3%, перевезення – на 2,9%.

Збільшення кількості справ у спорах, пов'язаних із договорами банківської діяльності, до 16 тис. у 2015 році із 6,7 тис. у 2014 році відбулося у зв'язку зі зростанням обсягу справ, пов'язаних з кредитними правовідносинами, забезпеченням виконання зобов'язань, із невиконанням або неналежним виконанням кредитних зобов'язань.

Сума заявлених до стягнення коштів у зазначених справах склала майже 211 млрд грн

або 55% від заявлених протягом 2015 року в судовому порядку, та присуджено до стягнення 136,4 млрд грн.

Також протягом звітної періоду збільшилась до 0,2 тис. із 0,1 тис. у 2014 році, кількість розглянутих справ у спорах, пов'язаних із зовнішньоекономічною діяльністю за участю суб'єктів підприємництва іноземних держав.

Предметом спору у справах цієї категорії були вимоги щодо визнання договорів недійсними, розірвання договору, стягнення заборгованості, усунення перешкод у користуванні власністю, витребування майна з чужого незаконного володіння тощо.

Причинами виникнення таких спорів були, переважно, неналежне виконання договірних зобов'язань однією із сторін або невідповідність правочину закону.

У розрізі цього питання необхідно звернути увагу на деякі проблеми, що виникають при розгляді справ за участю суб'єктів підприємництва іноземних держав, та справ, пов'язаних із зовнішньоекономічною діяльністю:

- наявність арбітражних застережень, зокрема випадки, коли спір не може бути вирішено шляхом двосторонніх переговорів, він і підлягає передачі на розгляд і кінцеве вирішення до Міжнародного комерційного арбітражного суду при Торгово-промисловій палаті України;

- у застосуванні судами Конвенції про вручення за кордоном судових і позасудових документів у цивільних або комерційних справах щодо забезпечення своєчасного повідомлення у належній формі іноземних учасників судового процесу про час і місце розгляду справи в господарському суді.

Враховуючи наявність різних правових позицій судів щодо процедури повідомлення іноземних учасників судового процесу про час і місце розгляду справи у господарському суді, існує необхідність у вивченні цього питання Вищим господарським судом України.

Окремо хочу зазначити, що до Вищого господарського суду України, з посиланням на приписи міжнародних договорів, надходять численні звернення іноземних судів з прохан-

ням сприяти виконанню судових доручень відповідного суду на території України.

Загалом в 2015 році надійшло близько 56 таких звернень. Починаючи з вересня 2015 року Вищий господарський суд України, надсилаючи вказані звернення місцевим господарським судам, просив вжити заходів щодо надання необхідної правової допомоги та інформувати про вжиті заходи як відповідний іноземний суд так і Вищий господарський суд України.

Кількість розглянутих справ, пов'язаних із договорами підряду, протягом 2015 року в цілому зменшилась на 8,3%, до 4,2 тис. справ із 4,7 тис. справ у 2014 році. При цьому кожна четверта розглянута справа стосувалася будівельного підряду, та їх кількість збільшилась на 3%, до 1,2 тис.

За результатами розгляду справ, пов'язаних із договорами підряду, 66,3%, або у 2,8 тис. справах, позовні вимоги господарськими судами задовольнялися повністю або частково та було присуджено до стягнення 3 млрд грн, що складає 55,6% від заявлених грошових вимог позивачів.

Згідно з даними поточного звіту збільшилась на 24,7% кількість розглянутих справ, пов'язаних із лізинговими правовідносинами порівняно з 2014 роком, до 0,9 тис., із 0,7 тис. справ. За результатами їх розгляду 75,4%, або у 0,7 тис. позовні вимоги визнано обґрунтованими. За рішеннями судів присуджено до стягнення 375 млн грн. або 19,8% від заявленої суми майнових вимог позивачів, якими переважно виступали лізингові компанії.

У 2015 році розглянуто 1,9 тис. справ, пов'язаних з договорами перевезення, майже як і у 2014 році. За результатами їх розгляду у 1,5 тис. справ (або 75,8%) прийнятими рішеннями господарські суди задовольнили 22% від заявлених грошових вимог та присудили до стягнення 174 млн грн.

Близько половини справ, або 0,7 тис., виникли при виконанні договорів перевезення залізницею. Судами визнано обґрунтованими позови у 84% з розглянутих справ, або у 0,6 тис., але присуджено до стягнення лише 36,5% від заявлених до стягнення коштів у

справах при виконанні договорів перевезення залізницею, або 38,6 млн грн.

Новими для даної категорії справ стали спори, що були спричинені незапровадженням Укрзалізницею на час виникнення спірних правовідносин обмежень щодо перевезень в районі проведення антитерористичної операції.

Значну частину розглянутих справ господарськими судами – 22,3%, або 24,8 тис., становлять справи про банкрутство, що на 29,1% менше, ніж у 2014 році. При цьому 9,7% з них, або 2,4 тис., або 2,2% від розглянутих загалом справ господарськими судами, складають закінчені провадженням справи з розгляду заяв про порушення справи про банкрутство, кількість яких значно зменшилась, на 28,1% порівняно з 2014 роком.

Справи про банкрутство вважаються одними з найскладніших у судовій практиці, враховуючи тривалість розгляду, наявність значної кількості зацікавлених сторін і складність нормативного регулювання цієї сфери.

Із загальної кількості розглянутих господарськими судами справ про банкрутство за 2015 рік найбільшу кількість становили:

- майнові спори з вимогами до боржника, зокрема стягнення заробітної плати (1,3 тис.), їх кількість збільшилась в одинадцять разів порівняно з 2014 роком;
- за заявами кредиторів з грошовими та майновими вимогами до боржника (8 тис.);
- за заявами щодо діяльності арбітражного керуючого (4,2 тис.);
- за заявами щодо скасування арештів майна та звільнення активів боржника (0,6 тис.) тощо.

Значною кількістю характеризуються й інші заяви, більшість з яких складають заяви про продовження судової процедури; про залучення до участі у справі в якості правонаступника; про визнання боржника банкрутом та відкриття ліквідаційної процедури; про заміну кредитора.

У звітному періоді – 926, або 0,8%, серед розглянутих господарськими судами складають справи зі спорів між господарським товариством та його учасником, що виника-

ють з корпоративних відносин, кількість яких збільшилась на 7,4%, із 862 у 2014 році. При прийнятті рішень у цих справах судами задовольнялися повністю або частково позовні вимоги в 45%, або у 418 справах.

Водночас господарськими судами протягом 2015 року розглянуто 78,8 тис. заяв, клопотань, або 88,7%, із 88,8 тис. заяв, клопотань, що надійшли у суди в процесі розгляду справ.

За результатами їх розгляду 79,1%, або 62,3 тис., вимог заявників задоволено повністю або частково.

Упродовж звітнього року за позовами прокурорів розглянуто 6,4 тис. (у 2014 році – 6,7 тис.) справ, що на 5,5% менше. Питома вага їх серед розглянутих справ господарськими судами також зменшилась до 5,7%, із 5,8% у 2014 році.

За результатами розгляду позовів прокурорів судами присуджено до стягнення 6,1 млрд грн (2 млрд грн у 2014 році) або 40,8% (22% – у 2014 році) від заявлених коштів.

Протягом періоду, що аналізується, де-що збільшилась, до 3,1 тис., із 2,9 тис. у 2014 році, кількість розглянутих господарськими судами скарг на дії чи бездіяльність органів державної виконавчої служби. У 1,3 тис. випадках за результатами їх розгляду вимоги заявників були визнані вмотивованими, або 41,2% таких звернень судами задоволено повністю або частково.

З метою запобігання порушенням законодавства і зміцнення законності у сфері господарських відносин на адресу керівників підприємств та організацій в минулому році направлено 722 окремі ухвали, більшість з яких винесено у справах, пов'язаних з виконанням господарських договорів і в зв'язку з недотриманням розрахункової дисципліни учасниками господарських відносин.

На адресу прокуратури та органів внутрішніх справ направлено 144 (у 2014 році – 240) повідомлення про виявлення порушень, що містять ознаки дій, переслідуваних у кримінальному порядку.

Переважає більшість – 81,9% (у 2014 році – 84,6%) рішень судів першої інстанції

відповідають вимогам чинного законодавства і набирають законної сили після закінчення перебігу терміну для їх оскарження.

Найкращих показників якості розгляду справ досягнуто господарськими судами Кіровоградської та Вінницької областей, де кількість змінених та скасованих судових актів склала 1,6%, а також Чернівецької області – 1,7% від розглянутих ними, за середнього такого показника по Україні 2,9% (у 2014 році цей показник склав 2,6%).

Середній рівень навантаження судді місцевого господарського суду у 2015 році склав 391 заяву (справу), тоді як показник 2014 року – 375.

Протягом 2015 року на розгляд до апеляційних господарських судів надійшло 60,5 тис. звернень з апеляційними скаргами та заявами у господарських справах, що на 20,5% більше, ніж у 2014 році (50,2 тис.).

Слід зазначити, що Донецький апеляційний господарський суд лише нещодавно відновив свою роботу і в 2015 році справи ним майже не розглядалися.

Упродовж 2015 року апеляційними господарськими судами розглянуто 60 тис. звернень у господарських справах, або 99,1% від тих, що надійшли для розгляду.

У загальній кількості звернень, що надійшли до апеляційних судів, 60,4% складають апеляційні скарги, кількість яких збільшилась на 14,1%, до 36,5 тис., із 32 тис. скарг у 2014 році.

Протягом 2015 року не прийнято до розгляду 28% апеляційних скарг, від тих, що надійшли у суди, та їх кількість збільшилась на 23,3% до 10,2 тис., із 8,3 тис. у 2014 році.

До спеціального фонду Державного бюджету України за розгляд справ в апеляційному порядку у зазначений період сплачено судового збору в розмірі 107 млн грн, що на 79,7% більше, ніж було сплачено у 2014 році (59,6 млн грн).

Кількість розглянутих по суті скарг в апеляційному порядку збільшилась на 9,2%, до 25,9 тис., із 23,7 тис. скарг у 2014 році. За результатами їх розгляду змінено або скасовано 6,4 тис. судових рішень місцевих госпо-

дарських судів, що більше на 7%, ніж у 2014 році (6 тис.).

Найбільшу кількість скарг розглянуто в Київському (9,6 тис.) та Харківському (4,4 тис.) апеляційних господарських судах.

Найкращих показників якості досягнуто Дніпропетровським та Львівським апеляційними господарськими судами, де кількість змінених та скасованих судових актів склала 6,8% та 8,1% відповідно.

У середньому кожним суддею апеляційної інстанції розглядалося 269 апеляційних скарг та заяв за рік (у 2014 році – 211).

На розгляд до Вищого господарського суду України у 2015 році надійшло 17,7 тис. скарг, кількість яких збільшилась на 1,7%, із 17,4 тис. у 2014 році. При цьому зменшилась частка оскаржених судових рішень апеляційної інстанції у касаційному порядку до 45,5%, із 49,8% у 2014 році.

До спеціального фонду Державного бюджету України за розгляд справ у касаційній інстанції заявниками сплачено 49,4 млн грн коштів судового збору, сума якого збільшилась на 54,8%, із 31,9 млн грн у 2014 році.

Протягом звітного періоду в касаційному порядку розглянуто по суті 11,3 тис. скарг, що менше на 0,9% порівняно з розглянутими 11,4 тис. скаргами в 2014 році.

За результатами розгляду справ змінено та скасовано 3,6 тис. судових рішень апеляційної інстанції, що на 1,7% більше, ніж у 2014 році, та при цьому їх кількість складає 31,5% від загальної кількості переглянутих касаційною інстанцією.

У 2015 році в загальній кількості скасованих та змінених судових рішень – 87,9%, або 3,1 тис. – скасовано та змінено з підстав порушення або неправильного застосування процесуального права; 12,1%, або 429 – на підставі порушення або неправильного застосування норм матеріального права.

При цьому 2,3 тис. (у 2014 році – 2 тис.) постанов апеляційних судів, або 63,5% (цей показник для порівняння: 58,1 у 2014 році; 55% у 2013 році; 52% у 2012 році; 61% у 2011 році) від числа скасованих та змінених постанов загалом, скасовано і справу передано для розгляду, або на новий розгляд до міс-

цевих (2 тис.) та апеляційних господарських судів (242), з яких 1,7 тис. – на новий розгляд у зв'язку з порушенням норм процесуального права, які унеможливають встановлення фактичних обставин, що мають значення для правильного вирішення спору (1,6 тис. у 2014 році), число яких збільшилось на 7,7%.

За результатами розгляду справ у 346 (351 – у 2014 році) випадках скасовано постанови апеляційних судів та касаційною інстанцією прийнято нове рішення, що становить 9,7% (10% у 2014 році) від числа скасованих, змінених у касаційному порядку.

Крім того, за результатами розгляду скарг касаційна інстанція у 567 випадках скасувала судові рішення апеляційної інстанції та залишила в силі судові рішення місцевого суду, що становить 15,9% від числа скасованих та змінених у касаційному порядку загалом (у 2014 році 18,2%, або 637, що на 11% менше).

Серед загального числа скасованих та змінених судових рішень – 7,5%, або 266, скасовано ухвал апеляційних судів, що на 15,3% менше, ніж у 2014 році, у той час їх питома вага становила 9%, або 314 змінених та скасованих ухвал.

У середньому змінено та скасовано у касаційному порядку 9,2% судових рішень апеляційних господарських судів, тоді як у 2014 році – 9,7% від постановлених ними загалом.

За наявними даними, за наслідками розгляду 194 (181 – у 2014 році) справ Верховним Судом України задоволено повністю або частково – 105 (87 – у 2014 році) заяв, або 54,1% (48% – у 2014 році), або скасовано всього 0,92% (0,76% – у 2014 році) постанов Вищого господарського суду України від загальної кількості прийнятих.

Середнє навантаження суддів Вищого господарського суду України становить 228 скарг та заяв, розглянутих одним суддею за рік (у 2014 році – 200 скарг та заяв).

Протягом 2015 року з найбільшим навантаженням працювала третя судова палата, де навантаження на одного суддю-доповідача склало 241 касаційну скаргу та заяву.

З проведеного аналізу даних судової статистики вбачається, що тенденціями звітного періоду є:

1. Збільшення на 1,3% порівняно з показником 2014 року (*у 2015 році надійшло 229,6 тис. у 2014 – 226,7 тис.*) кількості звернень у спорах до місцевих господарських судів,

до апеляційних господарських судів – на 20% (апеляційних скарг – на 14%),

до Вищого господарського суду України – на 1,7%,

що свідчить про довіру суб'єктів господарювання до судів господарської юрисдикції, підвищення їх авторитету, намагання представників бізнесу вирішувати належним правовим способом спірні питання, що виникають у господарській діяльності. Адже результати розв'язання цих конфліктів мають суттєвий вплив не лише на економічний стан підприємств, установ, організацій, держави в цілому. Вони сприяють підвищенню рівня соціального захисту населення – створення та збереження робочих місць, своєчасної виплати заробітної плати.

Варто підкреслити, що за вирішенням цих спорів стоять інтереси не олігархів, а, в першу чергу, – фізичних осіб–підприємців та юридичних осіб. Підтвердженням цьому є статистичні дані, де кількість спорів, позовні вимоги яких складають понад 1 млн грн, становлять лише близько 6% від загалу розглянутих справ.

2. Відсоток розгляду звернень у господарських спорах відповідає стандартам показників Європейської комісії з питань ефективності правосуддя, (*рекомендований стандарт: 95%–105%*), свідчить про ефективність здійснення судочинства в господарських судах і становить, зокрема, в місцевих господарських судах – 97,5%; апеляційних – 99,1%; у Вищому господарському суді України – 99,2%.

3. Відбулося збільшення середнього рівня навантаження суддів господарських судів з урахуванням їх спискової чисельності:

у місцевих господарських судах – до 391 звернення (375 – у 2014 році);

в апеляційних господарських судах – до 269 звернень (211 – у 2014 році);

у Вищому господарському суді України – до 228 скарг та заяв (200 – у 2014 році).

Зазначені показники свідчать про зростання інтенсивності роботи фактично працюючих суддів господарських судів. Це пояснюється, в першу чергу, збільшенням звернень, що надійшли для розгляду, закінченням терміну повноваження суддів місцевих господарських судів тощо.

4. Збільшення сум судового збору, сплаченого до спеціального фонду Державного бюджету України за розгляд справ господарськими судами, на 40,3% (до 726,2 млн грн із 517,7 у 2014 році).

5. Питома вага змінених та скасованих рішень становить:

у місцевих господарських судах – 2,9% (2,6% – у 2014 році);

в апеляційних господарських судах – зменшилась до 9,2%, із 9,7% у 2014 році;

у Вищому господарському суді України – збільшилась до 0,92%, із 0,76% у 2014 році.

Одним із пріоритетних завдань, покладених на вищі спеціалізовані суди, у тому числі Вищий господарський суд України, залишається вивчення та узагальнення судової практики та на їх основі надання судам нижчого рівня методичної допомоги, а також рекомендаційних роз'яснень з питань застосування законодавства у розгляді справ господарської юрисдикції.

Так, у 2015 році до Вищого господарського суду України надійшло 78 звернень від господарських судів щодо застосування норм законодавства та забезпечення єдності правових позицій.

Окремо хочу подякувати Донецькому, Дніпропетровському, Рівненському та Харківському апеляційним судам і господарським судам Кіровоградської, Сумської, Одеської, Львівської та Київської областей, які надіслали не лише проблемні питання щодо застосування норм законодавства, а й пропозиції щодо їх вирішення.

Особливу увагу звертали суди на проблемні питання застосування Закону України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» у розгляді справ відповідної категорії, щодо за-

хисту права власності, щодо захисту інтелектуальної власності, щодо виконання грошових зобов'язань, щодо договірних відносин, застосування Господарського процесуального кодексу України, Закону України «Про судовий збір» тощо.

За результатами розгляду таких звернень у Вищому господарському суді України обговорювалися та аналізувалися проблемні питання щодо:

- вирішення спорів про солідарне стягнення заборгованості з боржника та поручителів за різними договорами поруки;

- практики розгляду спорів у сфері містобудування;

- видачі місцевим господарським судом наказів на виконання постанов суду апеляційної інстанції;

- визначення складу суду при розгляді справи про банкрутство, у випадку повного чи часткового скасування попередніх судових рішень у справі;

- неоднакового застосування ст. 51 Водного кодексу України у вирішенні спорів про визнання недійсними договорів оренди водних об'єктів загальнодержавного значення;

- застосування господарськими судами положень розділу VI¹ Господарського процесуального кодексу України;

- застосування господарськими судами положень ст. 652 Цивільного кодексу України;

- вирішення справ у спорах щодо виконання договору майнового сервітуту;

- визначення відповідальності боржника та майнового поручителя;

- застосування п. 22 ч. 1 ст. 5 Закону України «Про судовий збір»;

- неоднакового застосування в судовій практиці приписів п. 15 ч. 1 ст. 37 Закону України «Про виконавче провадження» щодо зупинення виконавчого провадження з примусового виконання судового рішення про стягнення з підприємства паливно-енергетичного комплексу у разі внесення його до Реєстру підприємств паливно-енергетичного комплексу, які беруть участь у процедурі погашення заборгованості відповідно до Закону України «Про заходи, спрямовані на забезпечення сталого функціонування під-

приємств паливно-енергетичного комплексу», заборгованості, що виникла внаслідок неповних розрахунків за енергоносії;

- застосування ч. 1 ст. 79 Господарського процесуального кодексу України щодо зупинення провадження у справі, предметом розгляду якої є стягнення заборгованості за кредитним договором згідно з договором поруки, до вирішення справи, що розглядається іншим судом, предметом якої є визнання припиненою поруки за договором поруки;

- застосування норм матеріального права у вирішенні господарських спорів зі стягнення заборгованості за поставлений природний газ;

- застосування положень ч. 3 ст. 10 Закону України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» у редакції Закону від 22.12.2011 р. № 4212-VI та надання роз'яснень стосовно компетенції господарського суду у вирішенні клопотань про зобов'язання органів внутрішніх справ оголосити розшук транспортних засобів, які належать боржнику;

- наявності у Міністерства юстиції України як державного органу з питань банкрутства правових підстав на оскарження судових рішень у справах про банкрутство;

- порядку розгляду заяв кредиторів за вимогами до боржника стосовно виплати заробітної плати;

- визначення господарськими судами підсудності справ у спорах про звернення стягнення на нерухоме майно, що є предметом іпотеки, шляхом визнання права власності на це майно;

- застосування п. 5 ч. 1 ст. 80 Господарського процесуального кодексу України у справах за позовом банківської установи в особі уповноваженої особи Фонду гарантування вкладів фізичних осіб;

- сплати судового збору за подання до господарського суду позовної заяви про зобов'язання перерахувати грошові кошти відповідно до договору банківського рахунку;

- застосування норм матеріального права у вирішенні спорів в частині стягнення пені через невиконання договірних зобов'язань з поставки попередньо оплаченого товару.

За наслідками аналізу та узагальнення цих звернень, у звітному періоді вищим спеціалізованим судом надавалися роз'яснення, рекомендації, розроблено цілу низку оглядових та інформаційних листів, зокрема, що стосуються проблемних питань виконавчого провадження, застосування Закону України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом», судового збору, застосування процесуального законодавства.

Вищим господарським судом України здійснено узагальнення судової практики вирішення спорів, що виникали у сфері надання послуг з електропостачання у 2012–2014 роках (постанова Пленуму Вищого господарського суду України від 16.12.2015 р. № 3 «Про узагальнення судової практики вирішення спорів, що виникають у сфері надання послуг з електропостачання»).

На основі аналізу інших проблемних питань, порушених у зверненнях господарських судів, та узагальнення судової практики підготовлено постанову Пленуму Вищого господарського суду України від 16.12.2015 р. № 2 «Про внесення змін і доповнень до деяких постанов пленуму Вищого господарського суду України».

Особливу увагу приділено опрацюванню проблемних питань щодо стягнення судового збору. За наслідками відповідної роботи внесено зміни до постанови Пленуму Вищого господарського суду України від 21.02.2013 р. № 7 «Про деякі питання практики застосування розділу VI ГПК України».

Також у першому читанні прийнято постанову Пленуму Вищого господарського суду України від 16.12.2015 р. № 1 «Про деякі питання практики вирішення спорів, що виникають з корпоративних правовідносин».

Систематично доводилися до відома господарських судів правові позиції Верховного Суду України, викладені у постановках, прийнятих за результатами перегляду судових рішень господарських судів.

Водночас у господарських судів виникали труднощі у застосуванні правових позицій Верховного Суду України з огляду на їх неоднозначність, що призводить до існуван-

ня й надалі різної судової практики при розгляді спорів.

Зокрема можна навести такі приклади.

1. *Щодо застосування ч. 4 ст. 559 Цивільного кодексу України, яка регулює правовідносини з припинення поруки у зв'язку із закінченням строку її чинності, а саме щодо часу виникнення права вимоги виконання обов'язку від боржника та поручителів: справа № 6-53цс14.*

Правова позиція про те, що вимогою може бути лише позов, заявлений кредитором до поручителя в судовому порядку, міститься також у постановках Верховного Суду України від 02.09.2015 р. у справі № 6-1077цс15, від 07.10.2015 р. у справі № 6-2&3цс15, від 17.09.2014 р. у справі № 6-170цс14, від 17.09.2014 р. у справі № 6-6цс14 та інших постановках.

Аналогічна думка викладена у п. 5 Листа Верховного Суду України від 01.02.2015 р. «Аналіз застосування судами законодавства, яке регулює поруку як вид забезпечення виконання зобов'язання».

Однак у цьому ж Листі зазначено також про існування протилежного підходу щодо застосування ч. 4 ст. 559 Цивільного кодексу України

Така неоднозначність правової позиції Верховного Суду України призводить до виникнення проблемного питання: якого правового підходу необхідно дотримуватись судам під час вирішення спорів, пов'язаних із застосуванням ч. 4 ст. 559 Цивільного кодексу України.

2. *Так само відсутня однозначність у питанні, яку правову позицію Верховного Суду України мають враховувати суди, розглядаючи спори про стягнення штрафу та пені за порушення грошових зобов'язань.*

Зокрема у постановках Судової палати у господарських справах Верховного Суду України від 09.04.2012 р. у справі № 3-88гс11, від 27.04.2012 р. у справі № 3-24гс12 вказано, що одночасне стягнення з учасника господарських відносин, який порушив господарське зобов'язання за договором, штрафу та пені не суперечить ст. 61 Конституції України, оскільки згідно зі ст. 549 Цивільного кодексу України пеня та

штраф є формами неустойки, а відповідно до ст. 230 Господарського кодексу України – видами штрафних санкцій, тобто не є окремими та самостійними видами юридичної відповідальності. У межах одного виду відповідальності може застосовуватися різний набір санкцій.

Однак 21.10.2015 р. Судова палата у цивільних справах Верховного Суду України у справі № 6-2003цс15 висловила протилежну позицію. Наразі не буду заглиблюватися, але виникає питання: якій з правових позицій господарські суди повинні надавати пріоритет – тій, яка винесена Судовою палатою у господарських справах Верховного Суду України, чи позиції, викладеній у пізніше прийнятій Судовою палатою у цивільних справах постанові?

3. Прикладом неоднозначної позиції Верховного Суду може бути і така ситуація.

Судова палата у господарських справах Верховного Суду України у постановях від 08.04.2015 р. у справі № 3-41гс15 та від 01.04.2015 р. у справі № 3-36гс15 про визнання недійсним договору оренди земельної ділянки та зобов'язання повернути земельну ділянку, дійшла висновку, що земельний податок і орендна плата за своєю природою є різними видами платежів, які мають різний порядок обчислення та нарахування.

При цьому Судова палата в адміністративних справах Верховного Суду України в постанові від 02.12.2014 р. у справі № 21-274а14 про визнання протиправним податкового повідомлення-рішення зазначила, що Податковий кодекс України визначив обов'язок й орендаря сплачувати земельний податок у формі орендної плати.

Отже, виникає питання: чи є тотожними поняття «земельний податок» і «орендна плата», чи орендна плата – це вид податку?

4. Також спостерігається відсутність єдиного правового підходу до розгляду справ про відшкодування шкоди на підставі договору добровільного страхування наземного транспортного засобу, оскільки Верховним Судом України протягом останніх років у різних постановях висловлено протилежні висновки.

Так, у постанові Судової палати у господарських справах Верховного Суду України від 28.08.2012 р. у справі № 3-37гс12 вказано, що за регресними зобов'язаннями перебіг позовної давності починається від дня виконання основного зобов'язання, а не з моменту настання страхового випадку.

Протилежна думка з цього питання викладена у постанові, прийнятій Судовою палатою у цивільних та господарських справах Верховного Суду України від 25.12.2013 р. у справі № 6-112цс13.

Таким чином, різні правові позиції Верховного Суду України у питанні визначення початку перебігу строку позовної давності при вирішенні спорів між страховиком, який застрахував майно за договором добровільного страхування на підставі Закону України «Про страхування» і виплатив страхове відшкодування своєму страхувальнику, та страховиком, який застрахував відповідальність власника наземного транспортного засобу на підставі Закону України «Про обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів», є причиною існування і надалі неоднакової судової практики при вирішенні цієї категорії спорів.

До формування єдиної судової практики варто підходити спільними зусиллями. Ефективними можуть бути проведення семінарів, круглих столів та конференцій, із залученням суддів першої та другої судових інстанцій, Вищого господарського суду України, членів Судових палат у господарських, адміністративних та цивільних справах Верховного Суду України, а також науковців у галузі права.

З метою однакового застосування норм Конституції та законів України в судовій практиці, на основі її узагальнення, а також враховуючи статистичні показники роботи господарських судів Вищим господарським судом України надавалась методична допомога судам нижчого рівня на місцях, зокрема судам Дніпропетровського, Одеського, Львівського та Харківського округів. За результатами такої роботи проведено наради, круглі столи, в тому числі у форматі відеоконференцз'язку.

Результати проведеної роботи використовуються при підготовці рекомендаційних роз'яснень з питань застосування законодавства при вирішенні справ відповідної категорії.

Протягом 2015 року Вищим господарським судом України розглянуто понад 320 законопроектів, зареєстрованих у Верховній Раді України поточного скликання, що стосуються питань здійснення господарського судочинства, судоустрою, статусу суддів, захисту прав та законних інтересів суб'єктів господарювання, інших питань діяльності господарських судів України:

Ініціативно та на запити профільних парламентських комітетів підготовлено висновки з відповідними зауваженнями і пропозиціями щодо 17 законопроектів, зареєстрованих у Верховній Раді України.

1) проекту Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо удосконалення механізму відновлення довіри до судової влади», реєстраційний № 1881 від 29.01.2015 р.;

2) проекту Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо захисту прав інвесторів», реєстраційний № 2259 від 27.02.2015 р.;

3) проекту Закону України «Про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України (щодо порядку надсилання копій апеляційної та касаційної скарги)», реєстраційний № 1415 від 11.12.2014 р.;

4) проекту Закону України «Про внесення змін до законодавства про захист економічної конкуренції щодо визначення органами Антимонопольного комітету України розміру штрафів за порушення законодавства про захист економічної конкуренції», реєстраційний № 2431 від 19.03.2015 р.;

5) проекту Закону України «Про захист економічної конкуренції» (щодо приведення у відповідність з Кодексом адміністративного судочинства України), реєстраційний № 2734 від 24.04.2015 р.;

6) проекту Закону України «Про медіацію», реєстраційний № 2480 від 27.03.2015 р.;

7) проекту Закону України «Про медіацію», реєстраційний № 2480-1 від 09.04.2015 р.;

8) проекту Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо звільнення фізичних осіб від фінансової залежності», реєстраційний № 2400 від 17.03.2015 р.;

9) проекту Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо врегулювання процедури банкрутства фізичної особи, у тому числі за зобов'язаннями, пов'язаними із здійсненням підприємницької діяльності», реєстраційний № 2714 від 23.03.2015 р. (двічі на запит Комітету з питань правової політики та правосуддя з одночасним інформуванням Комітету з питань економічної політики);

10) проекту Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про управління об'єктами державної власності» (щодо уточнення суб'єктів управління державної власності)», реєстраційний № 2826 від 13.05.2015 р.;

11) проекту Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про управління об'єктами державної власності», реєстраційний № 2826-1 від 18.05.2015 р.;

12) проекту Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо покращення доступу суб'єктів господарювання до правосуддя», реєстраційний № 2421а від 21.07.2015 р.;

13) проекту Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо врегулювання розгляду справ з іноземним елементом», реєстраційний № 2527а від 26.08.2015 р.;

14) проекту Закону України «Про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України (щодо встановлення правил залишення позовної заяви, апеляційної та касаційної скарги без руху)», реєстраційний № 3291 від 09.10.2015 р.;

15) проекту Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про забезпечення прав та свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України» щодо механізму відновлення втрачених матеріалів справи», реєстраційний номер 3343 від 19.10.2015 р.;

16) проекту Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо зменшення граничного терміну на

подання клопотання про участь у судовому засіданні в режимі відео конференції», реєстраційний № 3373 від 29.10.2015 р.;

17) проекту Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо удосконалення системи справляння судового збору», реєстраційний № 3552 від 27.11.2015 р. (за станом на 22.12.2015 р. в роботі).

Разом з цим, проведено значну роботу з опрацювання пропозицій Міністерства юстиції України та Державної судової адміністрації України щодо суттєвого вдосконалення Закону України «Про судовий збір», а також стосовно вдосконалення новітнього законодавства України з питань сплати і повернення судового збору.

Як наслідок, 22.05.2015 р. парламентом прийнято Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо сплати судового збору», який набув чинності з 01.09.2015 р..

Разом з цим, Вищий господарський суд України оперативно забезпечував аналіз пропозицій, що надходили від членів Ради з питань судової реформи, утвореної як консультативно-дорадчий орган при Президентові України згідно з Указами від 16.10.2014 р. № 812/2014 та від 27.10.2014 р. № 826/2014, а також членів робочої групи з питань правосуддя, суміжних правових інститутів Конституційної комісії, утвореної указами Президента України від 03.03.2015 р. № 119/2015 та від 31.03.2015 р. № 190/2015.

Ініціативно та на підставі вивчення й аналізу зазначених пропозицій формулювалися позиції Вищого господарського суду України щодо оновлення конституційного і законодавчого регулювання функціонування судової влади та здійснення правосуддя, в тому числі до засідань згаданих дорадчих органів при Президентові України.

Так, опрацьовувалися проекти Закону України «Про забезпечення права на справедливий суд», інші законопроекти, що стосувалися змін до законів України «Про судоустрій і статус суддів», «Про Вищу раду юстиції», «Про судовий збір», «Про доступ до судових рішень» тощо, а також проекти Стратегії реформування судоустрою, судочинства та суміжних правових інститутів на 2015–2020 роки, Плану дій щодо реалізації положень названої Стратегії.

Також здійснювалася робота з вивчення та надання пропозицій щодо вдосконалення засад здійснення судочинства в Україні, запровадження нових правових інститутів до процесуального законодавства України, зокрема:

– аналізувався проект Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення захисту прав інтелектуальної власності», яким передбачено передачу до підвідомчості господарських судів усіх спорів з майнових прав інтелектуальної власності, незалежно від суб'єктного складу учасників відповідних правовідносин, включно зі спорами щодо майнових прав інтелектуальної власності фізичних осіб, а також спорів щодо державної реєстрації об'єктів інтелектуальної власності (зауваження і пропозиції надано до Міністерства економічного розвитку і торгівлі України);

– надавалися зауваження і пропозиції до Концепції впровадження інституту групового позову в Україні, вивчався досвід країн ЄС та США щодо запровадження подібних інститутів;

– аналізувалися ініціативи (з підготовкою відповідних висновків) щодо вдосконалення механізмів стягнення безспірної заборгованості, зокрема шляхом передачі відповідних повноважень нотаріусам України. Також вивчалися пропозиції щодо запровадження, зокрема в господарському судочинстві електронного наказного провадження (зауваження і пропозиції до проектів законів України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо запровадження електронного наказного провадження у цивільному та господарському судочинстві»);

– аналізувалися ініціативи (з підготовкою відповідних висновків) щодо вдосконалення механізмів стягнення безспірної заборгованості, зокрема шляхом передачі відповідних повноважень нотаріусам України. Також вивчалися пропозиції щодо запровадження, зокрема в господарському судочинстві електронного наказного провадження (зауваження і пропозиції до проектів законів України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо запровадження електронного наказного провадження та системи автоматизованого арешту коштів у цивільному та господарському судочинстві»);

– Державній судовій адміністрації України надавалися пропозиції до проекту Закону України «Про внесення зміни до Закону України «Про доступ до судових рішень»

щодо усунення прогалин, які перешкоджають реалізації права особи на доступ до судового рішення, що безпосередньо стосується її прав, свобод, інтересів чи обов'язків»;

– готувалися зауваження та пропозиції Державному агентству з питань електронного урядування України щодо погодження проекту постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Положення про набори даних, які підлягають оприлюдненню у формі відкритих даних».

У 2015 році готувалися позиції Вищого господарського суду України на запити Конституційного Суду України, а саме:

– проведено аналіз судової практики з питань застосування господарськими судами ч. 4 ст. 559 Цивільного кодексу України щодо припинення поруки та сформульовано правові позиції Вищого господарського суду України з питань, порушених у конституційному зверненні публічного акціонерного товариства «УкрСиббанк» щодо офіційного тлумачення положення другого речення ч. 4 ст. 559 Цивільного кодексу України. Пленарне засідання Конституційного Суду України у формі усного слухання відбулося 04.06.2015 р. за участю секретаря Пленуму Вищого господарського суду України Рогач Л.І.;

– сформульовано позицію щодо питань, порушених у конституційному поданні Верховного Суду України щодо відповідності (конституційності) положень частини третьої, абзацу четвертого та речення першого абзацу шостого частини п'ятої статті 141 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» від 07.07.2010 р. № 2453-VI, у редакції Закону України «Про забезпечення права на справедливий суд» від 12.02.2015 р. № 192-VIII у взаємозв'язку з положеннями підпункту 5 п. 2, п. 17 розділу I, пункту 5 розділу III Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо пенсійного забезпечення» від 02.03.2015 р. № 213-VIII стосовно звуження гарантій матеріального забезпечення та соціального захисту суддів у відставці положенням ст. 8, ч. 1 ст. 21, частини першої, п. 2, 9 ч. 5 ст. 126 Конституції України.

Крім того за зверненнями Ради суддів України та Державної судової адміністрації

України аналізувалися та надавалися зауваження і пропозиції до проектів таких документів:

– до проекту змін до Регламенту з'їзду суддів України, прийнятого за основу рішенням Ради суддів України від 04.06.2015 р. № 52;

– до проекту Концепції реформування судової статистики та вдосконалення судової статистичної звітності;

– до проекту Положення про автоматизовану систему документообігу суду;

– до проекту Порядку та методології кваліфікаційного оцінювання суддів, що надійшов з Ради суддів України.

Водночас хочу зазначити, що минулий рік став знаковим щодо участі представників Вищого господарського суду України у дорадчих та інших органах з підготовки і розробки пропозицій щодо судової реформи, де відстоювалися ключові позиції господарських судів України.

Також варто відзначити участь суддів у семінарах, нарадах, круглих столах, інтерв'ю, конференціях, що підтвердило надзвичайно важливий фактор спільного бачення майбутнього господарської юрисдикції, яка, до всього, в цьому році відзначає 25-ту річницю.

Шановні колеги!

Підбиваючи підсумки року, що минає, варто було б згадати Закон України «Про очищення влади», який багато хто критикує, але він є певним досягненням суспільства. Ми самі дещо критично ставимося до його правових елементів. Венеціанська комісія також поставилася до нього досить критично. Тим не менше, цей Закон не був змінений чи скасованим. Тому Вищий господарський суд України, як і всі українські суди, його виконував, видавши наказ про проходження перевірки суддів. Такі перевірки розпочалися ще минулого року та продовжувалися фактично майже весь поточний рік. Лише восени 2015 року перевірка була закінчена, і судді Вищого господарського суду України її пройшли. Відзначу, що ця перевірка стосувалася майнового стану суддів та корупційних моментів.

Ще одне досягнення року, що минає, – це прийняття Закону України «Про забезпечення права на справедливий суд», який запропонував досить прозорі конкурсні процедури, в тому числі при переведенні суддів і, взагалі, на рівні закону передбачив займання судьями усіх посад у судах на конкурсних засадах. Цей Закон також дозволив сформувати ВККС і ВРЮ. Це, напевно, третє досягнення з найбільш вагомих у цьому році.

На часі незабаром відбудеться кваліфікаційного. Ця процедура має бути мірою вихованого характеру.

У зв'язку з реальною ситуацією сьогодення більшість суддів з розумінням ставляться до кваліфікаційного, оскільки, якщо вже є такий соціальний запит, то необхідно його реалізувати.

На сьогодні суди – це одна з небагатьох державних інституцій, яка працює.

Головним чинником підвищення якості правосуддя є добросовісне виконання кожним суддею своїх службових обов'язків, ретельне вивчення матеріалів кожної справи та відповідальність кожного судді за результати власної праці.

Так, у 2015 році на адресу Вищого господарського суду України надійшло декілька подяк суддям (Корсак В. А., Данилова М. В., Данилова Т. Б., Дроботова Т. Б., Рогач Л. І., Мачульський Г. М.) за високий професійний рівень, державну та громадську позицію у вирішенні справ.

Впевнений, останні зміни, що відбулися у Вищому господарському суді України, зокрема: істотне коригування спеціалізації суддів та судових палат; внесення відповідних змін в автоматизовану систему документообігу суду щодо розподілу судових справ; створення з метою здійснення аналізу судової практики в кожній судовій палаті відділу забезпечення роботи секретаря судової палати та введення в дію нової структури і штатного розпису з метою оптимізації роботи апарату суду дадуть позитивні результати.

Запорукою здійснення правосуддя на належному рівні є підготовка висококваліфікованих кадрів для судової системи. На сьогодні цю функцію в державі покладено на Національну школу суддів України, з якою Ви-

щим господарським судом налагоджена постійна співпраця.

Також Вищим господарським судом здійснюється робота щодо питань реалізації Стратегії розвитку судової влади України на 2015–2020 роки та Концепції інформаційно-комунікаційної стратегії, затверджених Радою суддів України.

Актуальним як для місцевих, так і апеляційних господарських судів залишається питання вдосконалення організації роботи апаратів господарських судів, а також підвищення контролю за ефективністю їх роботи та запровадження усіх необхідних заходів для створення системного підходу до організаційно-функціональної діяльності судів.

Важливим питанням у роботі системи господарських судів є її фінансове забезпечення. На сьогодні, на жаль, відсутнє належне фінансування місцевих та апеляційних судів. Про це суди постійно інформують у своїх доповідних щодо організаційного забезпечення. Зазначені питання не залишаються осторонь і постійно піднімаються Вищим господарським судом України спільно з Державною судовою адміністрацією на всіх можливих рівнях.

Законом України «Про Державний бюджет України на 2015 рік» (з урахуванням змін і доповнень) Вищому господарському суду України затверджені бюджетні призначення всього у сумі 138 млн 599 тис. 500 грн, у тому числі: видатки загального фонду бюджету в обсязі 86 млн 951 тис. 400 грн, видатки спеціального фонду (за рахунок надходжень судового збору) – 51 млн 648 тис. 100 грн.

Бюджетні призначення на утримання суду профінансовані у 2015 році у повному обсязі і витрачені за цільовим призначенням.

Відповідно до фінансової та бюджетної звітності Вищого господарського суду України за 2015 рік касові видатки за загальним фондом склали 86 млн 951 тис. 400 грн (тобто використали 100% від кошторису) і за спеціальним фондом державного бюджету – 26 млн 106 тис. 400 грн (використали 50,5% від кошторису).

Видатки на оплату праці профінансовані в сумі 73 млн 965 тис. 900 грн, що дало можливість забезпечити стабільну виплату суд-

дівської винагороди, відпускних і допомоги для оздоровлення суддів; працівникам апарату суду виплату заробітної плати, відпускних, допомоги для оздоровлення та матеріальної допомоги для вирішення соціально-побутових питань.

Протягом року в повному обсязі проводилися розрахунки за комунальні послуги та енергоносії на суму 2 млн 741 тис. 600 грн, не допускаючи заборгованості.

Щомісяця здійснювалася оплата за товари, роботи і послуги відповідно до укладених угод.

Дебіторська та кредиторська заборгованості за загальним та спеціальним фондами державного бюджету станом на 1 січня 2016 року – відсутні.

На кінець звітної періоду не використані кошти спеціального фонду державного бюджету за кодом 3122 «Капітальне будівництво (придбання) інших об'єктів» у розмірі 19 млн 320 тис. 100 грн, оскільки на об'єкті будівництва «Комплекс адміністративних будівель Вищого господарського та Вищого адміністративного судів України на перетині бульвару Дружби Народів та вулиці Старонаводницької у Печерському районі м. Києва» призупинено усі види будівельно-монтажних робіт та розпочато роботи з консервації об'єкта будівництва. Укладено договір на виконання робіт з розробки проектної документації на консервацію об'єкта будівництва.

Підбиваючи підсумки, звертаю увагу на подальші напрями роботи.

Важливими залишаються питання організації роботи в судах, зокрема запровадження нових форм і методів роботи. З метою забезпечення належного рівня судочинства в системі господарських судів, однакового і правильного застосування норм чинного законодавства, єдності судової практики необхідно постійно спрямовувати зусилля суддів на відповідальність за результати своєї робо-

ти, продовжувати систематичне обговорення питань практики застосування законодавства на нарадах суддів і семінарах, з'ясовувати причини, що стали підставою для скасування судового рішення.

Суддям всіх інстанцій своєчасно знайомитися з практикою вирішення спорів Верховним Судом України та Вищим господарським судом України, систематично вивчати та узагальнювати практику вирішення спорів, координувати свою роботу із Вищим господарським судом України, брати участь у підготовці проектів роз'яснень Вищого господарського суду України з питань застосування чинного законодавства.

Апеляційні господарські суди та судові палати Вищого господарського суду України повинні постійно надавати господарським судам нижчого рівня методичну допомогу з питань застосування норм матеріального і процесуального права у вирішенні господарських спорів.

Пріоритетними завданнями залишаються забезпечення справедливого, ефективного, якісного правосуддя та підвищення рівня довіри громадськості до господарських судів.

З метою подальшого формування позитивного іміджу судової системи в суспільстві, кожен суд повинен вживати активних заходів, спрямованих на доступність до об'єктивної та всебічної інформації про діяльність господарських судів.

Впевнений, що конституційні зміни будуть втілені в життя разом з іншими нагальними змінами у процесуальному законодавстві, від яких не доведеться довго чекати позитивного ефекту, які зможуть працювати вже сьогодні, а система господарських судів і надалі матиме високий рівень довіри та якості роботи, завдячуючи зусиллям як суддів, так і працівників апаратів судів усіх рівнів.

На завершення дозволює побажати всім нам витримки, взаєморозуміння, успіхів.